

ASKO MIETTINEN

NON LIQUET

Leenamaija Ojala 1993. Lifelong Learning Based on Industry-University Cooperation. A Strategy for European Industry's Competitiveness. Helsinki University of Technology. Lifelong Learning Series 1/1993.

Leenamaija Otalan väitöskirjatyön lähtökohta on kunnianhimoinen: koulutusstrategian luonnostaminen koko Euroopan teollisuudelle. Tuloksena onkin syntynyt työ, joka muistuttaa volyymiltaan pikemminkin saksalaisella kielialueella käytettyä Habilitationsschriftiä tai -arbeita (ns. "dosenttivistä") kuin perinteistä pohjoismaista väitöskirjaa. Ylen laaja ongelmanasettelu kostaantuu jäntevän kokonaisuuden puutteena. Työ saattaakin olla kooste tekijänsä aikaisemmista kirjoituksista höystettynä väitöskirjaan kuuluvilla metodologisilla lisukkeilla. Aineksia on moneksikin väitöskirjaksi, mutta tämä olisi edellyttänyt tiukkoja rajauksia ja fokusointia.

Esitarkastajien lausunnot ovat valitettavan suppeita: kahdelta keskieuropalaiselta asiantuntijalta on tullut lyhykäiset liuskan ja puolen-toista liuskan mittaiset hyvin yleisellä tasolla liikkuvat arviot julkaisuluvan myöntämisen puolesta. Kumpikaan ei tyydyttäne edes tekijää palautteena epäilemättä suuren työmäärän vaatimuksesta. Ihmetystä herättää myös se, ettei TKK:n omasta koulutus- ja henkilöstöalan asiantuntemuksesta ole mitään mainintaa. Eipä kyllä löydy muutenkaan liiemmästi viitauksia kasvatus- tai aikuiskasvatuksen alueelle. Tekijä pitäytyy enimmäkseen niihin keskuste-

luihin, joita eurooppalaisen teollisuuden ja yliopistojen yhteistyön alueella on 1980-luvulla käyty.

Väitöskirjatyöhön on kytketty vähän kaikkea teollisuuden kilpailukyvyistä ja strategioista aina organisaation kehittämiseen (OD) ja aikuisten oppimisteorioihin saakka. Hypyt aggregaattitasolta ("miljoonista eurooppalaisista" ja Euroopan, USA:n ja Japanin koulutusjärjestelmien vertailuista EU:lle esitettyihin vaatimuksiin saakka) yritys- ja yksilötasolle ovat hämmentäviä. Vanha ohje "multum non multa" olisi ollut ehkä tarpeen. Esimerkiksi USA:ssa ja Japanissa on noin 1000 yliopistoa kummassakin.

Tutkimusmetodologian valinnassa päädytään case-tutkimustyyppiin. Se ei oikein asetu suhteisiin tutkimustehtävän kanssa. Tekijä esittää validiteettipohdiskelujensa yhteydessä outoja väitteitä otannan riittävydestä: vaatisiko ongelmanasettelu peräti yli 10 case-tapausta vai riittäisikö kenties 4—10 — kun yleistyksiä sentään pyritään tekemään koko Euroopan laajuisesti (yliopistot ja yritykset, jolloin perusjoukot liikkuvat yliopistojen osalta useissa sadoissa ja suurtenkin yritysten osalta tuhansissa)! 37 casen pohjalta ei voi mitenkään "kontrolloida ympäristön variaatiota" niin kuin tekijä väittää. Tällaisen aineiston perusteella ei voine väittää "koko Euroopan laajuista edustavuuden" toteutumista tai "tärkeimpien kehitystrendien" tunnistamista. Väittäjä muutama suuren ja menestyneen yrityksen paremmuudesta "heterogeenisempaan otokseen" nähden on outo, jos tavoitellaan Euroopan laajuista kattavuutta ja yleistettävyyttä. Esimerkiksi jatkuvan koulutuksen ohjelmien selvittelyn pohjana on useimmissa tapauksissa vain 1—3 yritystä kustakin

maasta. Vain yhden kohdalla on otettu mukaan kahdeksan yritystä. Esitetyt esimerkkitapaukset ovat nekin hyvin pelkistettyjä, enemmän vinjet-
tejä kuin caseja.

Kirjallisuuskatsaus jää sekin ohuenlaiseksi ja tutkimusongelmista etäiseksi: pari sivua Portesta ja Ansoffista (mutta ei mitään siitä kritiikistä, jota on jo kymmenisen vuotta esiintynyt alan ammattilehdissä), muutama sivu ajankohtaisesta ”ydinpätevyys”-teemasta, vajaa sivu OD:sta ja oppivasta organisaatiosta jne. Aineksia on paljon, eikä niiden kytkentä tutkimustehtävään oikein jäsenny. Aikuiskasvatuksen teorioiden esitelyynkin olisi kaivannut syvyyttä. Yhteydenpito johonkin alan ihmiseen olisi varmasti ollut hyödyksi. Torsoksi jää myös viittaus ”ekonomistien” näkökulmaan — viittaukset kun kohdistuvat sosiologeihin, ei ekonomisteihin.

Eklektisyys on maksimissaan luvuissa 5 ja 6, joissa esitetään suuri määrä jatkuvaan koulutukseen liittyviä esimerkkejä sekä teollisuudesta että yliopistoista. Miten niistä on johdettu esitetyt ns. 10 hypoteesia, ei avaudu helposti. Hypoteesit on esitetty pikemminkin koulutuspoliittisten kannanottojen tai -ohjelman muodossa kuin oletuksina, joita testattaisiin empiirisellä aineistolla. Eräät niistä lähenevät myös truismeja. Esimerkiksi on hyvin todennäköisestä, että Euroopassa on ”erilaisia jatkuvan koulutuksen lähestymistapoja”. Niitä on varmasti pienessä Suomessa ja sen yli 100.000 yrityksessäkin.

Kehiteltyyn malliin löytyy varmasti esimerkkejä lähes jokaisesta maasta. Miten on koulutusjärjestelmien monimuotoisuuden, sisäisten jännitteiden, innovaatioiden, ”avoimien muutostilanteiden” ja ”tuhannen kukan kukkimisen” laita? Salliiko malli niille elintilaa? Onko tarkoitus mahdollistaa koulutuksen ja kasvatuksen koko kirjo mekanistisesti yhteen malliin? Onko kaikki se keksitty, mitä eurooppalaisen teollisuuden muuttuvat koulutustarpeet edellyttävät — vai edustaako malli koulutuksellisesti ”dynaamista konservatiivisuutta”?

Kun ”eurooppalaisen viitekehyksen” komponentteina on sellaisia variaabeleita kuin EU, kan-

salliset hallitukset, yritykset ja yliopistot ja ”yhteiskunnat” (joista kaikille annetaan suosituksia/hyviä neuvoja), on varmaankin vaikea osoittaa, etteivät esitetyt näkemykset olisi ainakin jossakin kontekstissa päteviä.

Otalan väitöskirjatyö herättää myös kysymyksen siitä, missä kulkee ns. eksploratiivisen raportin ja väitöskirjan varmasti sinänsä epäselvä raja. Vastaavissa tapauksissa lienee aikaisemmin annettu tunnustusta ansioista muuna kun akateemisena opinnäytteenä, mutta kehotettu raajaan ongelmaa ja terävöittämään metodologista otetta. Kuka lie ohjannut kyseistä työtä?

Toinen yleinen esillenneuseva kysymys on pelkästään esimerkiksi keskieurooppalaisten esitarkastajien käyttö. Keski-Euroopassahan väitöskirjan vaatimukset ovat tunnetusti erilaiset kuin esimerkiksi pohjoismaissa — sitä pienemmät mitä etelämmäksi mennään. Varsinainen akateeminen koetinkivi on vasta väitöskirjatyön jälkeen tehtävissä töissä, esimerkkinä vaikka aikaisemmin mainittu saksankielisen maailman habilitoitumiskäytäntö. Asia edellyttäisi varmaankin laajapohjaista keskustelua. Pitäisikö meillä väitöskirjatyön harmonisoida ns. eurotasolle vaiko pysytellä perinteisessä pohjoismaisessa käytännössä?

Leenamajja Otalan mittavasta työstä ja sen ansioista: raporttina ja kannanottona maanosamme tärkeisiin ja ajankohtaisiin ongelmiin ”bene” — väitöskirjana ”non liquet”.